

سر مقاله

ضرورت همراهی بیداری اسلامی با وحدت اسلامی

اسلام به عنوان کامل‌ترین دین الهی جهت نجات انسان‌ها از جهالت و رذالت، توسط پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ به جامعه بشریت هدیه شده است. تمام تلاش‌های آن شخصیت بزرگوار در جامعه عربی آن زمان، به کارگیری تمام عوامل سیاسی، اجتماعی و اعتقادی برای زمینه‌سازی‌های لازم در مسیر ترسیم دورنمای امت واحده بوده است. نتایج این تلاش‌ها ایجاد فضای رشد فکری و ارتقای فرهنگی مردم نسبت به مسئولیت‌های خود جهت ایجاد یک جامعه اسلامی بالنده است؛ از این‌رو، پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در اولین حرکت خود در آغاز ورود به مدینه، پیمان‌نامه‌ای عمومی را منعقد کرد که در درجه اول مانع هرگونه قومیت‌گرایی می‌شد تا وحدت در جامعه اسلامی آن زمان محقق شود و در درجه دوم، زمینه‌ساز یک زندگی همراه با صلح و آرامش با ادیان دیگر بود.

پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در مسیر تثبیت هم‌بستگی و وحدت بین مسلمین بارها بر این موضوع تأکید فرمود. پس از فتح مکه و در مسجدالحرام فرمود: «المسلم اخ المسلم والمسلمون هم يد واحدة علی من سواهم تتكافوا دمائهم یسعی بذنبهم ادناهم» (علامه هندی، ۱۹۸۵م، ج ۱، ص ۱۴۹).

جامعه مطلوب آن بزرگوار، جامعه‌ای است که تمامی اعضای آن بر محور توحیدی، پیوند اخوت با یک‌دیگر دارند و مکلف هستند آن را استوار نگه دارند تا خدای متعال نیز زمینه‌های الفت و وحدت دل‌ها را (به قدرت خود) پایدار سازد و بدین‌سان پایه‌های تفاهم اجتماعی جامعه اسلامی محکم گردد.

برای دوام این نهال وحدت، پیامبر بزرگوار اسلام صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حتی در آخرین توصیه‌های خود به امت اسلامی نیز چنین می‌گوید: «ایها الناس، ان دماءکم و اموالکم علیکم حرام الی ان تلقوا ربکم، کحرمة یومکم هذا، و کحرمة شهرکم هذا...» و نیز در آخر خطبه می‌فرماید: «... ایها الناس اسمعوا

قولی و اعقلوه، اعلمو ان کل مسلم اخ للمسلم و ان المسلمین اخوة» (ابن هشام، ۱۳۶۳ ش، ج ۴، ص ۲۵۰).

از آنجا که استراتژی آن حضرت در روشن‌گری و ایجاد وحدت اسلامی عزت اسلامی و رهایی مردم از بردگی را در پی داشت، همواره دشمنان قسم خورده اسلام برای از بین بردن این وحدت و عزت اسلامی تلاش کرده و با انواع حيله‌ها، از آغاز نبوت تا امروز قصد داشتند با ایجاد تفرقه میان مسلمین از رشد قدرت اسلام جلوگیری نمایند. در این میان مهم‌ترین و بزرگ‌ترین دست‌آویز مخالفان حقیقت، بحث شیعه و سنی و اختلاف میان این دو مذهب عمده از مسلمانان بوده است. بنابراین، لزوم حفظ وحدت میان مسلمین از جمله اموری است که همواره از سوی بزرگان و رهبران مذهبی مسلمانان مورد توجه قرار گرفته است.

ایجاد وحدت اسلامی و بازگشت به دوران عزت اسلامی نیازمند به کارگیری تمام ظرفیت‌های موجود در هر مقطع زمانی و مکانی می‌باشد. از این رو شناسایی عوامل و موانع ایجاد وحدت از اساسی‌ترین مسائل وحدت اسلامی است.

یکی از چالش‌های موجود، فاصله معرفتی میان شیعه و سنی است که دشواری‌هایی را در داشتن یک تصور درست نسبت به یکدیگر فراهم نموده است. به طور قطع حذف یکی از دو طایفه راه حل فراهم آوردن وحدت نخواهد بود. حقیقت مفهوم «وحدت» آن است که با حفظ عقاید قطعی و مسلم خود، در مقابل دشمن مشترک موضع واحدی داشته باشیم و به قول مرحوم شهید مطهری رحمته الله وحدت اسلامی متوقف بر این نیست که فرق و مذاهب از میان برود. (مطهری، ۱۳۸۰، ص ۱۱) به تعبیر بنیان‌گذار جمهوری اسلامی و منادی وحدت در دهه‌های معاصر، اساساً تعدد مذاهب دلیلی بر تفرقه و اختلاف نیست. حضرت امام خمینی می‌فرماید: «یک‌دسته از مسلمانان شیعه هستند و یک‌دسته‌ای از مسلمانان سنی، یک‌دسته حنفی و دسته‌ای حنبلی و دسته‌ای اخباری هستند. اصولاً طرح این معنا از اول درست نبود. در یک جامعه‌ای که همه می‌خواهند به اسلام خدمت کنند و برای اسلام باشند این مسائل نباید طرح شود. ما همه برادر هستیم و با هم هستیم، منتها علمای شما یک دسته فتوا به یک چیز دادند و شما تقلید از علمای خود کردید، شدید حنفی، یک دسته فتوای شافعی را عمل کردند و یک‌دسته دیگر حضرت صادق را عمل کردند این‌ها شدند شیعه. این‌ها دلیل اختلاف نیست.» (صحیفه امام، ج ۱۳، ۱۳۵۹/۰۴/۳۰)

راه حل قرآنی نیز آن است که این تفاوت را زمینه‌هایی برای معرفت متقابل میان آنان قرار دهیم. این زمینه‌ها با تبلیغ جنبه‌های مثبت دین‌مدارانه از طرف هر یک نسبت به دیگری به دست می‌آید تا تصور نشود که طرف دیگر کافر است و یا اصلاً توجهی به دین ندارد. این معرفت را می‌توان با نشست‌های علمی مشترک، در قشر تحصیل‌کرده و تبادل نمادهای مذهبی که به نوعی با هنر نیز آمیخته باشد، مانند فیلم‌های تلویزیونی و سینمایی و یا دیگر پدیده‌های هنری، در سایر اقشار، فراهم نمود.

یکی دیگر از گام‌های مهم، زمینه‌سازی وحدت است که می‌تواند به وسیله رهبران هر مذهبی در دو مرحله انجام می‌گیرد: مرحله اول، ایجاد زمینه‌های فکری و ذهنی که دانشمندان و اندیشمندان مذهبی باید آن را فراهم کنند و مرحله دوم، توصیه‌های عملی و راهبردی است که باید از سوی علما و مراجع طراز اول و بالاترین مقامات مذهبی که مورد اعتماد مسلمانان‌اند، اعلام شود.

یکی از عوامل تشدیدکننده تفرقه، تعصبات مذهبی و افراط‌گری است که از ناحیه اقلیتی از جامعه بدان دامن زده می‌شود. رفتارهای خشونت‌باری که امروز در برخی کشورهای اسلامی مانند پاکستان، افغانستان و عراق به پهانه این نوع تعصبات مذهبی صورت می‌گیرد، از نقشه‌های استکبار و صهیونیست می‌باشد که باید از سوی رهبران مذهبی و دولت‌های اسلامی محکوم شود. مقام معظم رهبری در سالروز میلاد پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم (۱۳۸۷) در تبیین عوامل تفرقه میان مسلمانان، عامل درونی و تعصب بی‌جا بر عقاید را یکی از آنها برشمردند و بر لزوم اهتمام شیعه و سنی به حفظ حرمت افکار و عقاید یک‌دیگر تأکید کرده و گفتند: مباحثات علمی درباره این افکار و عقاید، نباید به بدگویی در سطح افکار عمومی تبدیل شود.

مهم‌ترین گام در این خصوص، باور دولت‌های مسلمان نسبت به ضرورت وحدت اسلامی دنبال نمودن آن به عنوان یک سیاست عمومی در سطح کشورهای اسلامی و جهان اسلام می‌باشد. شاید بتوان گفت که کاراترین عامل جهت تحقق چنین سیاستی استفاده از سازمان کنفرانس اسلامی به منظور وادار کردن دولت‌ها برای خنثی کردن تمام توطئه‌های دشمنان قسم خورده اسلام می‌باشد. متأسفانه نفوذ صهیونیست‌ها در برخی از کشورهای اسلامی و اجرایی شدن نقشه‌های استکبار مانع عملی شدن این راهبرد گردیده است. با این حال، حرکت ملت‌های اسلامی برای قطع استبداد و صهیونیسم در سال‌های اخیر که «بیداری اسلامی» نام گرفته است، بارقه‌ای از امید در میان مسلمانان به وجود آورده است که می‌تواند به عنوان حرکت در جهت دستیابی به عزت و اقتدار اسلامی ارزیابی

گردد. بهار بیداری اسلامی زمانی می‌تواند به مقصد خودش نزدیک گردد که با بهار وحدت اسلامی همراه شود.

منابع و مأخذ

- ۱- قرآن کریم.
- ۲- ابن هشام، ابومحمد عبدالملک، السیرة النبویة، انتشارات ایران، قم، ۱۳۶۳ش.
- ۳- صحیفه امام، نشر آثار امام خمینی علیه السلام، تهران، ج ۱۳، ۱۳۵۹/۴/۳۰.
- ۴- علامه هندی، علاءالدین، کنز العمال فی سنن الاقوال و الافعال، مؤسسه الرساله، بیروت، ۱۹۸۵م.
- ۵- مطهری، مرتضی، حج، صدراء تهران، ۱۳۸۰ش.

